

Zgodovinski temelji socialnega dela **Yves-Rastimir Nedeljkovic**

Avtor poudarja potrebo po zgodovinskem prijemu pri preučevanju socialnega dela, kar bi omogočilo spoznati vse njegove kulturne, moralne in logične temelje, ki so se porajali bodisi kot spontane ali pa organizirane in institucionalizirane, torej profesionalne humanistične dejavnosti. Brez tega ne bo mogoče spoznati ne prave vsebine in ne usmerjati nadaljnega razvoja socialnega dela. Brez teh raziskav znanstvena utemeljitev humanitarnih dejavnosti in socialnega dela ni možna. Takšna analiza mora zajeti različne vidike, oblike in vsebine bogate zgodovine človekove družbenosti in življenjske prakse.

Zgodovina socialnega dela, ki izhaja iz humanističnih temeljev in akcijskega bistva človekove družbenosti lahko prispeva k teoretičnemu posploševanju, kakor tudi k izboljšanju prakse socialnega dela in s tem k odpravi številnih slabosti, ki ga danes še zavirajo.

Avtor tudi predlaga periodizacijo celotne zgodovine socialnega dela in socialnih dejavnosti, ki je lahko podlaga zgodovinskim preučevanjem.

Socialno delo - nemogoča naloga? **Doreen Gibson**

Avtorica v svojem uvodnem referatu izhaja iz sodobnih družbenih sprememb. Svetovna kriza in spremembe v državi blaginje so izziv za socialno delo. Avtorica zavrača tradicionalni (delo s posameznikom) in radikalni (marksistični) pogled na socialno delo kot zastarel, saj njune ideje in jezik izhajajo iz 19. stoletja. Feministični pristop naj bi bil kajipot za paradigmatške spremembe. Naloga socialne delavke je, da ob državi, ki poskrbi za redistribucijo sredstev, zatiranim in marginalnim skupinam (ženske, črnci, otroci) pomaga artikulirati njihove lastne definicije problemov in ustvarjati infrastrukturo za samopomoč.

Praksa in praksa nista eno in isto **Anneli Pohjola**

V socialnem delu veliko govorimo o dvojnosti odnosa med teorijo in prakso. Navadno ju uporabljamo kot dve docela ločeni področji realnosti.

Menimo, da med tema dvema aspektoma zija prepad. Vendar pa je pri izobraževanju socialnih delavcev potrebna njuna integracija, če pa to ni mogoče, pa ju je vsaj potrebno obravnavati v medsebojnem razmerju. V določenem smislu lahko študiramo teorijo kot praktični pojav in prakso kot teoretični fenomen.

Ce izhajamo iz tega, da je glavna naloga pri izobraževanju za socialno delo postavljanje vprašanj o realnosti, ki je ne obravnavamo statično, temveč v nenehnem spreminjanju in variabilnosti, je to povezano z določeno societalno logiko. Če želimo razumeti to logiko, moramo prodreti globlje, pod površino in odkriti tisto, kar je "zadaj", za temi pojavi. Bistveni sta vprašanje "zakaj" in analiza različnih odnosov. Če naj se študenti česa naučijo, se morajo naučiti razmišljati ter analizirati družbo in socialno delo kot njen sestavni del. Z analizo in postavljanjem vprašanj o realnosti in praksi gradimo teorijo. Tako teorija in praksa nista dve ločeni zadevi. Pomembno je analizirati, kaj je to učenje in od česa je odvisno.

Teorije in prakse ne smemo obravnavati kot monolitne. V socialnem delu pogosto govorimo o teorijah s pluralnega vidika. Kako naj to razumemo? Prav tako praksa ni vedno praksa v istem pomenu. Avtorica poudarja razliko med prakso, ki je usmerjena na nalogo in prakso, ki je orientirana na razvoj. Ko se sprašujemo o teh razlikah, se poglobljamo v probleme izobraževanja za socialno delo.

Anneli Pohjola je profesorica na Laponski Univerzi na Finskem.

Študentom je treba omogočiti učenje praktičnega socialnega dela
Steven Shardlow in Mark Doel

Med akademskim učenjem socialnega dela, ki poteka v soli in med praktičnim učenjem, ki se odvija v učnih bazah, se pogosto pojavljajo konceptualne razlike. Prispevek preučuje vprašanje, v kolikšni meri je mogoč prenos konceptov iz razreda v učne baze, v katerih poteka praksa socialnega dela. Gre predvsem za koncept programa prakse in poročil o opravljenih nalogah (esejev). Prispevek potrjuje nujnost praktičnega pouka, predstavlja njegov načrt in opisuje nekatere konceptualne težave, ki so povezane s prenosom pouka iz razreda v učne baze. Pravkar zaključeni raziskovalni projekt, ki sta ga vodila avtorja pričujočega prispevka, obravnava implementacijo praktičnega dela v učne baze. Le-ta vključuje

simulacijo, strukturirano uporabo tehnik učenja in poročila o nalogah. Posebna pozornost je namenjena konceptu poročil (esejev), ki ga opisujeta z vidika povezovanja in praktične uporabe teoretičnih konceptov v praksi socialnega dela. Uspešnost metode preverjajo predvsem s pomočjo poročil učiteljev in študentov, ki uporabljajo to specifično metodo. Dokazano je, da so poročila o nalogah učinkovito sredstvo povezovanja teorije s prakso, ki ustreza tako potrebam rednih študentov kot odraslim udeležencem izobraževanja itd. Podane so sugestije za bodočo integracijo praktičnega učenja.

Mark Doel in Steven Shandlov sta predavatelja in mentorja praktičnega pouka socialnega dela na Oddelku za sociologijo Univerze v Sheffieldu, Velika Britanija.

Akcijska teorija v praksi socialnega dela

Hans Berglind

V referatu je predstavljen pristop z vidika akcijske teorije, ki poskuša uresničiti naslednje zahteve:

- (1) obravnavanje socialnih problemov tako na mikro kot na makro ravni;
- (2) uporabo terminologije, ki je razumljiva tako profesionalcem kot njihovim strankam;
- (3) akcijsko usmerjenost namesto usmerjenosti v ravnanje.

Teoretski pristop izhaja iz konceptualne analize finskega filozofa G. H. von Wrighta. Članek preučuje razmerje med navedeno teorijo in mišljenjem Fritza Heiderja ter drugimi glavnimi socialno psihološkimi teorijami.

Na koncu so prikazane praktične implikacije tega teoretičnega pristopa za socialno delo.

Hans Berglind je profesor na Šoli za socialno delo Univerze v Stockholmu.

Socialno delo in upravljanje v inovativnih dejavnostih

Manuel Luis Lopez

Zaradi nastajanja številnih novih organizacij na socialnem področju je potrebno, da socialni delavci obvladajo "socialni menagement". Opisano je,

kakšne nove naloge dobivajo socialni delavci in kako naj se ustrezno izborazijo. Nove razmere zahtevajo, da so tudi socialni delavci inovativni. Navedene so značilnosti inovativnih ljudi in nekaj primerov socialnih inovacij, z namenom spodbuditi inovativnost socialnih delavcev.

Proti "izmom" - za povezovanje teorije družbene centralnosti in marginalnosti s prakso socialnega dela
Andrew Cooper in John Pitts

Feministične študentke in predavateljice so v 70. letih tega stoletja dosegle, da so v študijskih programih socialnega dela dobila ustrezen prostor "njihova" vprašanja in feministična teorija. Večji dotok črnskih študentov v nekatere šole za socialno delo je v 80. letih privedel do zahteve po vključevanju "črnske teoretske perspektive".

Pomembne ideološke, ekonomske in demografske spremembe v Zahodni Evropi so istočasno poudarile zahteve po obravnavanju problemov in pravic otrok, prizadetih in starih ljudi. Potem, ko smo se do neke mere konfrontirali s seksizmom in rasizmom, se sedaj srečujemo še z "infantilizmom, disablizmom in ageizmom". Očitno pa se seznam "izmov" še širi, kar povzroča težave pri njihovem vključevanju v študijske programe.

Avtorja razvijata konceptualni okvir za prepoznavanje vseh "izmov", pri čemer se opirata na dela Junga, Mertona in Foucaulta. Izhajata iz predpostavke *družbene moči*, s pomočjo katere opišeta *družbeno centralnost* in *družbeno marginalnost*. Nato obravnavata posledice, ki jih ima posameznikovo geopolitično - socialno razmerje do "družbenega centra" za njegovo notranje življenje.

Na koncu prikažeta nekaj praktičnih primerov uporabe tega modela v praksi socialnega dela.

Andrew Cooper in John Pitts sta raziskovalca na Oddelku za socialno delo Zahodnega londonskega inštituta za višje izobraževanje.

Skupnostni pristop kot osnovni princip socialnega dela

Pavla Rapoša - Tajšek

Skupnostno socialno delo izhaja iz celostnega pojmovanja socialnega dela, ki sleherni problem obravnava iz perspektive posameznika, skupnosti

in družbe. K uresničevanju primarnega cilja socialnega dela - povečanju sposobnosti ljudi za reševanje lastnih problemov - prispeva skupnostno socialno delo predvsem preko ohranjanja in razvijanja socialnih mrež pomoči in podpore, ki jih je enostranski razvoj socialnih služb močno okrnil. V sistemih socialne blaginje sta se povečala nemoč in pasivizacija posameznikov, ki odgovornost za lastno usodo prepuščajo institucijam, ker v svojem okolju ne najdejo dovolj opore in spodbude za samopomoč. Povezanost posameznika z okoljem in mobilizacija mrež medsebojne pomoči in podpore v skupnosti (razvijanje skupnosti) sta podlaga sleherne skupnostne akcije, ne glede na cilje in osnovno strategijo spreminjanja - torej tudi pri socialni akciji - podpori deprivilegiranim članom skupnosti ter pri načrtovanju socialne politike in socialnega razvoja skupnosti.

Brez prihodnosti? - Brez preteklosti!
(Ponovno) odkrivanje korenin socialnega dela
Joachim Wieler

Avtor ugotavlja, da iz nekih nerazumljivih razlogov ne znamo dovolj izkoristiti zgodovine socialnega dela in še manj njegove mednarodne in medkulturne razsežnosti. Pomemben razlog za zanemarjanje preteklih izkušenj vidi v preobremennjenosti praktikov. "Preveč je ognjev, ki jih morajo pogasiti." Sprašuje se, koliko kolegov se zaveda vzpostavljenih vezi v socialnem delu. Mednarodne organizacije kot so Mednarodna konferenca za socialno varstvo, Mednarodno združenje šol za socialno delo in Mednarodna zveza socialnih delavcev delujejo že od 1928. Njihovo delo je bilo osredotočeno na mirovna vprašanja in na izobraževanje za socialno delo na mednarodni ravni. Te zgodnje vizije in razvoj socialnega dela moramo preučiti, razložiti in povezati z našimi izobraževalnimi programi.

Kako naj vemo kaj hočemo, če ne poznamo svojega izvora? Šestdeset let je socialno delo prehitevalo počasno mednarodno politiko, sedaj pa očitno zaostaja. Na to kaže stanje v Evropi, s katerim se bomo v prihodnosti soočili.

Sistemski nauk o socialnem delu
Peter Lissi

Avtor predstavlja svojo knjigo z zgovornim naslovom Sistemsko socialno delo, Praktični učbenik socialnega svetovanja. Gre za sistemski

nauk o socialnem delu, kot pravi, za praktično teorijo poklica, ki razloži naloge, sredstva in metode socialnega dela. Avtor v naš prostor vnaša nove, v sistemsko teorijo vpete pojme in koncepte in s tem pomembno razširja prostor za nova iskanja v socialnem delu.

Socialno delo med pragmatizmom in teoretičnim eklekticizmom

Milosav Milosavljević

Avtor daje zgodovinsko in kritično analizo teoretičnih in metodoloških temeljev socialnega dela v sodobni jugoslovanski družbi. Kompleksno analizo usmerja na dve teoretično-metodološki izhodišči: na pozitivističen in funkcionalističen vplivu, ki prevladujeta pred marksističnim, in na eklekticizem, ki se kaže v neplodni dialektični sintezi in uporabi kumulativnosti spoznanj v teoriji in metodologiji socialnega dela iz sorodnih družbeno-humanističnih ved in medicine.

Vzpostavljanje znanja v socialnem delu

Joan Fortuny in Teresa Rossel

Gre za poudarek na razlikovanju različnih ravni, npr. med socialnimi pojavi, s katerimi se socialno delo ukvarja in izgrajevanjem teorij, ki jih razlagajo; med strokovno intervencijo ter aplikacijo ustreznih metod in razlagalnih modelov iz drugih ved, ki se jih socialno delo poslužuje, in med povratno konstrukcijo novih znanj, s katerimi spremljamo in vrednotimo učinke ipd.

Zaradi navezovanja na različne teorije je za socialno delo pomemben predvsem način njihove uporabe (katere v stroko prenesemo direktno in katere moramo prilagoditi...).

Na socialno delo avtorja ne gledata kot na posebno teorijo, pač pa ga opredeljujeta kot strokovno prakso, ki se poslužuje različnih teorij in konceptov o človeku in družbi, pri tem pa razpolaga z lastnimi znanji o specifičnih pojavih na socialnem področju.

Zahteve za psihosocialno delo

Lisbeth Johnsson

Pojem "psihosocialno delo" je bil uveden na Švedskem za označitev tiste

vrste socialnega dela, s katerim poskušamo ljudem pomagati hkrati pri njihovih osebnih in stvarnih problemih. Teorija za psihosocialno delo zahteva različne kvalitete, najpomembnejše pa je zagotoviti prostor za teoretične formulacije za oboje, analizo in akcijo. Meta model teh kvalitet predstavljamo v petih vidikih, za katere menimo, da so bistveni pri takšni teoriji:

- 1) razlaga
- 2) razumevanje
- 3) pripomočki
- 4) nujnost in
- 5) razvojne zmožnosti.

Prva dva vidika se nanašata na analitične, druga dva pa na akcijske lastnosti teorije. Zadnji vidik pomeni zahtevo, da mora teorija "živeti", tj. imeti mora sposobnost za razvoj.

Razpravlja se tudi o vprašanju, na katere temeljne teorije se lahko naslonimo, ko ustvarjamo takšno teorijo. Za temelj avtorica predlaga uporabo sistemske teorije, vendar v kombinaciji z značilnostmi psihodinamične teorije. Takšno sestavljanje pa zahteva tudi razširitev in preoblikovanje sistemske teorije, da bo ustrezala tem potrebam.

Dr. Lisbeth Johnson je profesorica na Oddelku za socialno delo Univerze v Göteborgu na Švedskem.

Modifikacija sistemske teorije za razvoj teorije socialnega dela

Gunnar Berner

V večina socialnega dela s posamezniki, družinami in skupinami je dejansko psihosocialno delo, kar pomeni istočasno pomoč ljudem, ki imajo osebne in stvarne težave. Teorije socialnega dela morajo dati podlago za oboje, za analizo in akcijo. Teorijo socialnega dela lahko gradimo na sistemski teoriji.

Avtor predstavlja dva koncepta - *logično raven* in *isomorfizem* - ter dva postulata za katera meni, da lahko obogatita sistemsko teorijo v smislu humanizacije. Prvi postulat predlaga, da dopustimo sistemom vsebovati entitete na več kot eni logični ravni, na primer stvari in predstave o istih stvareh. Specifičen primer so potem sistemi, ki vsebujejo predstave o sebi, kar lahko opredelimo kot *zaveštno sisteme*. Drugi postulat se nanaša na

funkcionalno raven sistema. Ta trdi, da se to nanaša na stopnjo podobnosti (isomorfizem) med predstavami o različnih ravneh ali med predstavami in entitetami realnosti. Na koncu razpravlja o možnem pomenu in značilnostih koncepta "spremembe tretjega reda".

Avtor ugotavlja, da bo sistemsko teorijo, v kolikor jo bomo uporabljali kot vir inspiracij pri oblikovanju teorije socialnega dela, nujno oceniti, preoblikovati in jo razširiti za naše potrebe.

Dr. Gunnar Bernler je doktor medicine in filozofije ter je profesor na Oddelku za socialno delo Univerze v Göteborgu na Švedskem.

Dialog - orodje v socialnem delu? **Bodil Eriksson in Ann Helleday**

Avtorici, ki jih je spodbudila lastna učna izkušnja, sta se podali raziskovati poglede posameznih filozofov na dialog. Za Sokrata je dialog orodje za moralno preizpraševanje oblasti, za vzajemno iskanje resnice ter za nenehno samooblikovanje. Za Bubra in Lévinasa je dialog način avtentičnega srečevanja med Jazom in Teboj, srečevanja z drugostjo. In končno, za Habermasa in Freira je dialog orodje kritičnega spoznavanja in spreminjanja družbe in sveta nasploh. Vprašanje je, koliko je v socialnem delu dialog možen glede na to, da je socialno delo po eni strani sredstvo kontrole in zatiranja, po drugi pa način pomoči tistim, ki pomoč potrebujejo. Avtorici vidita več možnosti za dialog v službah, ki se porajajo zunaj krogov uradnega socialnega dela, ne zanikata pa možnosti za dialog tudi v teh krogih, če bi se seveda zgodile ustrezne organizacijske spremembe, ki bi onemogočale obravnavanje strank na opredmeten način.

Znanstvena zasnovanost socialnega dela kot pogoj za njegovo profesionalizacijo **Vida Milošević**

Teoretična utemeljitev je implicitno prisotna v vseh resnejših razpravah o socialnem delu, eksplicitno pa jo najdemo bodisi kot eno od konstitutivnih prvin stroke ali pa kot pripomoček za uspešno delo.

Kriteriji socialnega dela vsebujejo sestavine, ki sodijo k "teoriji", čeprav omogočajo analizo in opredelitev določenega stanja. Večji del obeh ele-

mentov moramo uvrstiti v polje "prakse", kjer pomenijo izhodišče za akcijo.

Vendar pa praksa ni neodvisna od teorije. Nasprotno, njuno razmerje je dialektično. Dialektično razmerje obstaja tudi med različnimi sestavinami temeljnih prvin in kriterijev, s katerimi ocenjujemo stopnjo profesionaliziranosti socialnega dela.

Kriza je lahko tudi izziv za spremembe v socialnem delu **Bernard Stritih**

Politika je v preteklosti prišepetavala stroki kako naj vidi in opisuje stvarnost. Na ta način je nastajala nevarna iluzija, problemi pa so ostajali neopaženi. Socialno delo mora "dobiti besedo", to pomeni, da se mora do te mere razviti, da bo družbi lahko nudilo informacije o tistih procesih, ki utegnejo ogroziti normalno socialno obnavljanje družine, posameznikov in solidarnostnih mrež ter skupnosti. Pomembna je jasna zavest, da ni možno delati na nov način, dokler operiramo s starimi simboli, vrednostnimi predstavami in strokovnimi pojmi, ki so kontaminirani z ideali brezkonfliktne socialistične družbe. Pričakovati je, da se bo moralo ravno socialno delo soočiti s posledicami krize tam, kjer bodo te najhujše.

S pomočjo pojmov sistemske teorije socialno delo lahko na novo definira procese osebne pomoči posameznikom in skupinam, kar vedno pomeni pomoč za usmerjanje posameznika v danem družbenem prostoru in za razvijanje novih predstav, oblik vedenja in interakcijskih vzorcev. V večji meri kot doslej naj bi pri vseh oblikah pomoči izhajali le iz vsakokratnega dogovora z uporabnikom. Rezultati uspešne pomoči se pokažejo v spremembah mikropolitike želje in v drugačnem odnosu do bodočnosti. V kriznih razmerah moramo hkrati uresničevati več ciljev, ohranяти zaupanje v ustanove sistema, mobilizirati potenciale za spreminjanje teh ustanov in hkrati omogočati odkrivanje novih oblik (samo)uresničevanja slehernega človeka kot "dopuščanja biti".

Meje fenomenologije in objektivnosti **O odnosu med scientizmom in prakso** **Anders Bergmark, Lars Oscarsson**

V prispevku avtorja razpravljata o nasprotjih med različnimi znanstvenimi šolami ali usmeritvami ter med znanstvenimi in bolj klinično

usmerjenimi diskurzi, ki izvirajo iz neuspeha obeh, da bi posvetili pozornost bistveni razliki med fenomenološkimi in bolj objektivnimi podatki in, da bi eksplicirali njihove različne analitične dosege. Na primer, v nekaterih znanstvenih in/ali kliničnih usmeritvah so subjektivna poročila ljudi o njihovem doživljanju napačno obravnavana kot "objektivna" dejstva. V drugih primerih so posamezni tipi podatkov načrtno zavrženi, kar vodi k določenemu omejevanju mogočih razumevanj fenomena, ki ga preučujemo.

V socialnem delu je posebno zanimiva situacija, ko več "objektivnih" (znanstvenih) podatkov nasprotuje subjektivni izkušnji izvajalcev in strank. V znanstveni tradiciji se v glavnem daje prednost objektivnim podatkom, manjkrat pa se zgodi, da se pojmuje objekt preučevanja kot bolj sestavljen; kot objekt, ki ga lahko v nekaterih situacijah konstituira nasprotje med tema dvema vrstama podatkov. Ko interpretirajo svoja zgodovinska dejanja ljudje morda ne poročajo natančno o teh dejanjih in o svojih prvotnih namenih; ali drugače, opazovalcu se zdi, da ne počnejo tega, kar pravijo, da počnejo. To ne pomeni, da individualni opisi njihovih izkušenj niso v skladu z zapaženimi podatki, vendar lahko njihova interpretacija postane težavnejša.

Za razumevanje človekove dejavnosti potrebujemo tako podatke subjektivne kot objektivne narave. Izziv za teorijo in poučevanje je, da bi logično integrirali podatke različnega porekla v enovit teoretičen okvir in prakso socialnega dela. Če tega ne naredimo, lahko naša znanstvena analiza socialne prakse nudi le "pol resnice", izvajalci in stranke pa je ne prepoznajo kot "svojo" prakso.

Dr. Anders Bergmark in dr. Lars Oscarsson sta profesorja na Oddelku za socialno delo Univerze v Stockholmu.

Specifičnosti metodologije znanosti socialnega dela

Milan Martinovic

Številni teoretiki socialnega dela ugotavljajo, da je njegov razvoj prešel štiri faze *konceptualizacije*. Zadnjo fazo, ki smo ji priča pretekli dve dekadi lahko označimo za znanstveno, saj teoretiki in znanstveniki s področja socialnega dela poskušajo odkrivati znanstvene vire socialnega dela in njegovo znatilno teorijo, ob prizadevanju, da bi opredelili predmet *znanosti* socialnega dela, temeljne znanstvene pojme (kategorije) in *metodološke* posebnosti integrativnega in aplikativnega znanstvenega področja.

Avtor tega članka obravnava razmerja med teorijo, prakso in metodologijo raziskovanja na področju socialnega dela kot temeljne predpogoje za razvoj njegove znanosti in identitete poklica.

**Epistemološki temelji kvalitativnega pristopa
v socialnem delu
Aleksandar Halmi**

Članek izhaja iz postulata, da veda o socialnem delu implicira popolnoma drugačen tip metodologije kot druge družbene vede, to je kvalitativni pristop in akcijsko raziskovanje (kot ga koncipirajo Lewin, Moser, Haag, Adam idr.). Veda o socialnem delu ne more biti vrednotno nevtralna in se ne more ravnati po načelih pozitivistične paradigme, če hoče ostati primerna svojemu predmetu preučevanja, to je refleksivnim človeškim bitjem in njihovi družbeni praksi. Navedena so osnovna načela akcijskega raziskovanja: načelo praktične relevantnosti, odkrivanja stvarnega problema, participacije raziskovanih v raziskovalnem procesu, celovitosti raziskovanja in uporabnosti.

**O specifičnosti metodologije v socialnem delu
Blaž Mesec**

Avtor zagovarja nazor, da je socialno delo, ob tem ko je posebna stroka, hkrati tudi posebna veda, ki integrira spoznanja različnih drugih ved s podatki o praktičnem socialnem delu in drugih oblikah družbene pomoči ljudem v stiskah socialne narave. Predmet te vede je družbena praksa pomoči na družbeni, interpersonalni in individualni ravni. Kot veda o ravnanju je veda o socialnem delu članica družine prakseoloških ved (akcijskih ved, Handlungswissenschaften) kot so pedagogika, organizacijske vede, upravne vede idr. Je fundamentalna in hkrati aplikativna veda, saj preučuje eno temeljnih družbenih praks in služi praktičnemu odločanju. Pisec predlaga za to vedo ime boetika (iz gr. boetheo - pomagati). Na obče metodološki ravni uporablja boetika podobne metode kot druge družbene in humanistične vede, na ravni posebnih pristopov pa bi akcijsko raziskovanje kot raziskovalno spremljanje in refleksija praktičnega strokovnega dela, moglo biti osrednja metoda boetike.

Komunikativno ravnanje kot raziskovalna metoda in kot raziskovalni objekt na področju socialnega dela

Hans Oostrik

Socialno delo je praktična veda, ki naj se poleg reševanja problemov posameznih strank ukvarja zlasti s poklicno prakso socialnega delavca. Ta se kaže predvsem v načinu in metodah vodenja razgovorov. Zato delo socialnega delavca označujemo kot komunikativno ravnanje, ki ima za cilj razčlenitev problematične situacije in iskanje uporabne rešitve. Osnovna elementa te dialoške komunikacije sta pripovedovanje in poizvedovanje. V tej praktični vedi gre za dve sestavini: za raziskanje situacije ter za aplikacijo ustrezne retorične metode imenovane narativna retorika, katere bistveni problem je, kako poslušati, da sogovornik spregovori in pripoveduje. Pripovedovanje je v primerjavi z diskusijo bližje resničnosti in ima moč argumenta. V praksi je torej socialni delavec raziskovalec, ki v dialoški komunikaciji s klientom prihaja do novih spoznanj.

Hans Oostrik je učitelj in raziskovalec na Centru za raziskovanje in izobraževanje v socialnem delu na Visoki šoli v Nijmegenu na Nizozemskem.

Socialna politika in socialna varnost v pogojih ekonomske krize: naraščanje socialnih izdatkov

Nano Ružin

Prispevek obravnava vprašanje socialne varnosti v družbeni in ekonomski krizi v Jugoslaviji s posebnim ozirom na položaj v Makedoniji in ob primerjavi s podatki za nekatere druge države. Pisec ugotavlja, da so vzopredno s trajanjem in poglobljanjem krize naraščali tudi izdatki za družbene službe nasploh in socialno varstvo posebej. Ta porast pojasnjuje s staranjem populacije, z izboljšanim pokrivanjem upravičene populacije, z večjimi potrebami in zahtevami prebivalstva in z relativnim porastom stroškov družbenih služb.

Dr. Nano Ružin je sodelavec Inštituta za socialno delo Filozofske fakultete v Skopju.

Vzgojni pristop v socialnem delu in njegovi nasledki v izobraževanju bodočih socialnih delavcev

Ewa Marynowicz-Hetka

Prispevek vsebuje nekaj splošnih misli o socialni pedagogiki kot temeljni teoriji socialnega dela in o izobraževanju socialnih delavcev. Avtorica izhaja iz pojmovanja, da je socialno delo vzgojna dejavnost. Vzgoja je proces pomoči pri vsestranski rasti in razvoju, ki vključuje tudi socialno aktivnost, saj je človek biološko, socialno in kulturno bitje.

Pomoč pri razvoju je proces, ki ga je treba večje opazovati in upoštevati sile posameznika in njegovega okolja. Vzgojna profilaksa je dominantni faktor spreminjanja socialnega okolja.

Naše študente med študijem spodbujamo, da uporabljajo vzgojni pristop v socialnem delu. Razlikovanja v poklicni specializaciji in stopnji izobraževanja so možna, vendar pod pogojem, da se uporablja vzgojni pristop v socialnem delu. V načelu izobražujemo polivalenten profil socialnega delavca, da bi preprečili razdrobljenost in izoliranost področja socialnega dela.

Izobraževanje socialnih delavcev zahteva povezanost teorije s prakso. Eden temeljnih principov socialne pedagogike, ki je po našem mnenju temelj izobraževanja bodočih vzgojiteljev, socialnih delavcev, socio-kulturnih animatorjev, je priprava na izvajanje raziskovalnega dela. To je izobraževanje z raziskovanjem in za raziskovanje. To se pravi, da je priprava na postopek akcijskega raziskovanja.

Ewa Marynowicz-Hetka je z Fakultete za socialno pedagogiko Univerze v Lodzu na Poljskem.

Pomen prava v izobraževanju za socialno delo

Andreja Kavar-Vidmar

Sestavek izhaja iz interdisciplinarnosti oziroma multidisciplinarnosti socialnega dela, ki kot eno od disciplin vključuje pravo. Velik del intervencij socialnega dela je možen le z uporabo prava. Opisane so stične točke med pravom in socialnim delom. Le-te so na vsebinskem, formalnem in teo-retičnem področju, v praksi pa se izražajo kot pravno svetovanje, pomožno sredstvo intervencije ter zavarovanje zaupnih podatkov. Nazadnje avtorica navaja nekaj didaktičnih priporočil za pravni pouk socialnih

delavcev.

Paradigmatske osnove socialno-terapevtskega dela z družino

Gabi Čačinovič-Vogrincič

V članku so prikazani psihološki koncepti psihodinamike družinske skupine, ki lahko prispevajo k teoriji ravnanja (Handlungswissenschaft, Oppl, 1986), na kateri lahko temeljijo metode socialnega dela z družino.

Socialni delavec potrebuje takšna znanja o družini, ki mu omogočajo prepoznavanje dogajanja v njej, in usposobljenost, da jih opiše na takšen način, da bodo uporabljeni koncepti istočasno izhodišče za strokovno intervencijo in temelj ter vsebina dialoga s samo družino.

Potreba po spremembi paradigme v socialnem delu: preučevanje staršev

Mili Mass

Preučevanje trpinčenja otrok je primer pomanjkljivosti pozitivistične paradigme pri praktičnem socialnem delu s starši. V središču pozornosti so pri tem preučevanja staršev, zanemarjeni pa so učinki socialnih razmer in norm, kot tudi delovanje otroka samega na starše. Ta usmeritev konstruira odnos med starši in otrokom tako, da umetno loči osebo (otroka) in situacijo (starši), in popači transakcijsko naravo tega odnosa z uporabo linearnega modela, v katerem je nasilno obnašanje staršev vzrok. Uporaba takega modela za razlago nasilja nad otroci priskrbi "znanstveni" in "profesionalni" kontekst za kaznovalni ukrep do staršev, čeprav duši prvoten namen - zaščito otroka. Preučevanje nasilja nad otroci ne ponuja nobenih usmeritev za obravnavo in preprečevanje.

Predstavljen je model, ki ne temelji na pozitivistični paradigmi in razlaga starševstvo z ugotavljanjem vzorcev odnosov med starševskim dojemanjem in starševskim obnašanjem. Ta oblika razlage ne išče vzrokov starševskega obnašanja, niti ne določa usmerjenosti v odnosu med starši in otrokom. Povezuje pa raziskave s prakso - posredovanje pri starših temelji na njihovi percepciji in ravnanju z otrokom.

Mili Mass je iz Šole za socialno delo Židovske univerze v Jeruzalemu, Izrael.

Socialno delo in nova kulturnost

Marija Ovsenik

Sedanje socialno delo je mogoče obravnavati kot obliko skrbi za ne-močne ljudi, ki se je razvila kot družbena služba in poklic znotraj industrijskega načina delitve in organizacije proizvodnje in življenja. Toda, danes so v teku globoke in obsežne spremembe. Zaradi elementov novega, informacijskega tipa proizvodnje (informatizacija, avtomatizacija, robotizacija, ipd.) se favorizira intelektualno, visoko inovativno delo, manualno delo pa se pretežno uvršča med tehnološke presežke. Iz obeh skupin delovne sile izvira nova revščina.

Domneva se, da je zdaj potrebno tudi samo koncepcijo socialnega dela pazljivo pregledati in prilagoditi, tako novim pogojem družbene proizvodnje kot tudi človeškega življenja. Zastavlja se vprašanje, kako izoblikovati zamisel socialnega dela, da bo le-to ustrezalo potrebam nove kulture družbenih razmerij.

Teorija socialnega dela in učni programi: navodila za razlikovanje stopenj v izobraževanju za socialno delo **Ruben Schindler**

Teorija socialnega dela se mora povezovati z različnimi stopnjami izobraževanja za socialno delo. Teoretični temelji učnih programov, znanje, izkušnje in vrednote so odvisne od stopnje, ki so ji namenjeni. Avtor se osredotoča na spoznavanje teorije socialnega dela in njene ustreznosti za štiri specifične skupine študentov socialnega dela: študente nadaljevalnega programa, študente iz dela na dodiplomski ravni in dodiplomske študente - nove imigrante iz Etiopije.

Avtor analizira vsebinska in organizacijska načela zasnove teh izobraževalnih programov. Teoretični temelj je ustrezen, predlagan pa je model za morebitni nadaljevalni program z navodili za razvoj teorije, tako v dodiplomskem, kot tudi v podiplomskem izobraževanju za socialno delo. Raziskava je zajela 300 študentov.

Teorija in praksa - bližje skupaj **Frances Ackerman in Leah Kacen**

Avtorici poročata o poteku praktičnega dela na univerzi Ben Gurion v Negevu, Beer Shevi v Izraelu. Namen nove organizacije praktičnega dela, je bil omogočiti, da se izkaže multidimenzionalnost, ki je značilna za socialno delo. Študent ima v 1. letniku vlogo vajenca, pozneje v drugem letniku prevzema že stranke, medtem ko v tretjem skupine študentov opravijo projektno delo tako, da organizirajo še ne obstoječe programe za skupnost in v skupnosti. Tako stopnjevano praktično delo bi naj omogočilo prenos teorije v prakso in tudi obratno, iz socialnih služb na univerzo.

Eksperimentalni študijski program za socialno delo **v Möchengladbachu** **Gerd Ferdinand Kirchohoff**

Leta 1988 se je pričel Eksperimentalni študij socialnega dela na Visoki strokovni šoli v Möchengladbachu v Spodnjem Porenju. Posebne značilnosti tega modela so: tri in pol letni študij za diplomsko socialnega delavca, potem leto strokovnega pripravništva in državni praktični izpit. Integriran poklicni semester s štiridnevnim praktičnim in enodnevnim teoretičnim delom, evalvacijski seminar o tem semestru z obveznim sodelovanjem praktikov. Osnovni študij v devetih osnovnih znanostih s testi, medtem ko druge ocene slušatelji zbirajo med integriranimi seminarji šest ali osem ur tedensko, pod vodstvom dveh ali treh profesorjev. Diplomsko nalogo napišejo v sedmem semestru. Obvezni so samoizkustveni in računalniški tečaji.

Članek se ukvarja tudi s problemi in dimezijami izvedbe takega programa.

Dr. Gerd Ferdinand Kirchohoff je doktor prava, profesor in dekan Visoke šole za socialno delo v Möchengladbachu v Spodnjem Porenju, Nemčija.

Teorija socialnega dela in zaščita otrok **Maureen Stone**

Avtorica postavi nasproti delo s posameznikom in skupnostni pristop pri delu. Delo s posameznikom na področja zlorabe otrok pomeni oženje

problema, hkrati pa je skupnostni pristop na tem področju obsojen na protislovje med principi skupnostnega pristopa in nadzorovanjem in odkrivanjem (policijskim delom), ki ga zahtevata preprečevanje zlorabe in varovanje otrok. Avtorica kritizira fokus pristopa, ki se omejuje zgolj na delo v družini. Problemi so tudi druge, družbene probleme kot tudi družbenost samega problema zlorabe otrok avtorica kaže v problemu spolnega in rasnega razlikovanja in družbenih neenakosti.

Dr. Maureen Stone je svetovalka za raziskovanje iz Surreya, Velika Britanija.

**Posebni problemi izobraževanja in usposabljanja
za skupinsko socialno delo
Marina Ajduković**

Članek poroča o rezultatih evalvacije usposabljanja za skupinsko delo dveh skupin študentov, ene, ki jo je vodil učitelj socialnega dela in druge, ki jo je vodil izkušen praktik. Usposabljanje je bilo strukturirano, razdeljeno v tri osnovne faze, v katerih so bile uporabljene ustrezne vaje komuniciranja in druge podobne vaje. Evalvacija je bila izvršena z vprašalnikom, ki je vseboval ocenjevalne lestvice Likertovega tipa (s 7 točkami). Rezultati evalvacije 9 skupinskih srečanj na 10 dimenzijah se v obeh skupinah dosledno ujemajo, so v povprečju višje od polovice možnih točk (višje od 3,5) in so najvišje v srednji fazi razvoja skupine. Po sodbi udeležencev je učitelj kot vodja v razpravi bolj poudarjal procesnodinamične vidike, praktik pa bolj vsebinske. Rezultati kot celota kažejo na ugoden sprejem te oblike pri udeležencih in opogumljajo za nadaljnjo uporabo tega pristopa.

**Integracija teoretičnih pojmov v socializacijskih razlikah pri superviziji
poklicnih socialnih delavcev**

Robert Ploem

Avtor izhaja iz izkušnje supervizijskega in integracijskega dela. Vse večja mobilnost, tehnološki razvoj itn. postavijo sodobnega človeka v vse več situacij, kjer se socialni delavci in njihove stranke srečujejo z vprašanjem sprememb. Gre tudi za nasprotje med staro in novo identiteto, tako na osebni (Erickson) kot na družbeni ravni in njunem vzajemnem

razmerju. V takih situacijah potrebuje socialni delavec osnovno znanje o spolnih razlikah, učinkih socialnega izvora na pogled na svet, kulturnih razlikah, nejasnosti glede družbenih identitet in sprememb. Pri akademskem pouku kot tudi pri superviziji je treba posvetiti pozornost tudi pozitivni evalvaciji starih vrednot, norm, družbenih vezi itn.

Robert Ploem je iz Visoke šole za socialno delo v Amsterdamu.

Izziv samopomoči in medsebojne pomoči - vloga socialnega delavca in potreba po edukaciji **Dada Magljajlic**

Programi za samopomoč so številni, razlikujejo se po vrsti, namenu, strukturi, ideoloških značilnostih in motivih. Vključujejo številne člane. To področje je težko spraviti v znanstvene okvire s pomočjo definicij in klasifikacij.

S projektom (samopomoč in medsebojna pomoč za družine s težje prizadetimi člani) smo želeli uvajati, spremljati in ocenjevati procese in kratkoročne rezultate izbranih alternativnih modelov pomoči družinam s težje prizadetimi člani.

Poleg pomoči skupinam in vsklajevanja aktivnosti znotraj predlaganega modela, je socialni delavec lahko član skupine, ali pa poklicni sodelavec ene ali več tovrstnih skupin oziroma programov. Za to vlogo mora imeti socialni delavec ustrezne informacije o različnih obstoječih programih ter znanje in izkušnje o samopomoči.